

– для закріплення знань частин мови та для розвитку швидкості мислення можна застосовувати гру «Впізнай частину мови» – учні кожного ряду піднімаються і приймають правильну поставу лише тоді, коли назвали частину мови, означену вчителем для їх ряду. Наприклад, 1-й ряд – іменник, 2-й – прикметник, 3-й – дієслово.

Вчитель читає знайомий вірш, а учні по рядах повинні відреагувати на частину мови свого ряду вставанням, продемонструвавши правильну поставу або піднявши руки догори по лінії вух, або руки за голову тощо.

Виграє команда ряду, яка зробила найменше помилок. Такі методичні підходи дозволяють засвоювати учням навчальну інформацію і своєчасно запобігати прояву розумової втоми або знімати її, розв'язуючи навчальні, оздоровчі і виховні завдання. Методи і засоби фізичної культури при запровадженні методики «навчання у русі» використовуються не тільки як фактори, що сприяють запобіганню пригнічення рухової діяльності, але і як дійові засоби, які підвищують ефективність удосконалення інтеграції освітньої, рухово-оздоровчої і пізнавальної діяльності школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бальсевич В.К. Физическая активность человека / В.К. Бальсевич, В.А. Запорожанов – Киев : Здоровье, 2007. – 224 с.
2. Освітні технології : навч.-метод. посібник / О.М. Пехота, А.З. Кітченко, О.М. Любарська та ін. За заг.ред. О.М. Пехоти – К. : А.С.К. – 2001. – 256 с.
3. Иванов И.П. Педагогика коллективных творческих дел. Книга для учителя / И. Иванов – К : Освіта, 1992. – 92 с.
4. Andriani I.P. Osnovy pedagogicheskogo majsterstva : Ucheb. posobie / I. Andriani. – М. : Akademija, 1999. – 160 s.
5. Proekty v pochatkoviy shkoli : tematyka ta rozrobka zanyat' \ uporyad.: O. Onopriyenko, O. Kondratyuk. – К.: Shk. svit, 2007. – 128 s.
6. Sirotyuk A.L. Nejropsihologicheskoe i psihicheskoe soprovozhdenie obuchenija. / A.L. Sirotyuk. – М.: TC Sfera, 2003. – 288 s.

УДК 37 015.3.796.011.3(048.8)

Дьоміна Ж.Г., Кротов Г.В.
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ: ІСТОРИКО-АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

Здійснено історичний аналіз становлення вітчизняної системи фізичного виховання школярів. Розкрито сучасні тенденції у фізичному вихованні старшокласників.

Ключові слова: система шкільного фізичного виховання, учні старшої школи, історичний досвід, сучасні тенденції.

Дьоміна Ж.Г., Кротов Г.В. Становление системы физического воспитания учащихся старших классов: историко-аналитический обзор. *Осуществлен исторический анализ становления отечественной системы физического воспитания школьников. Раскрыты современные тенденции в физическом воспитании старшекласников.*

Ключевые слова: система школьного физического воспитания, учащиеся старших классов, исторический опыт, современные тенденции.

Zh.H. Domina, H.V. Krotov. Formation of physical education of senior pupils: historical and analytical review. *Done historical analysis of the formation of the national system of school physical education. Is revealed the current trends in physical education of senior pupils. Indicated that at all stages of development of the national school education general concept of physical education of the younger generation has undergone qualitative changes under the influence of various factors, including social and political conditions, economic relations. It is established that goal, objectives and content of physical education of pupils is determined by the level of production, science, technology and culture, the development of pedagogical theory, the purpose and objectives of education that society puts in front of the school. It is alleged that the system of physical education of senior school is a subsystem of school physical education, which includes the final stage and aims to prepare for adult life and future professional activities. Is conducted a theoretical and scientific analysis of school programs on the subject «Physical culture» for the past 30 years. Is proved that despite significant qualitative changes in the software and attempts to improve the status of physical culture among youth, modern system of school physical education age is ineffective. Is confirmed that the strategic task of improving the quality of physical education of senior pupils requires consideration of their interests, needs and opportunities in shaping the content of physical education,, adapt organizational conditions and practical implementation of its tasks to the demands of modern society and global trends.*

Key words: system of school physical education, senior pupils, historical experience, current trends.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Вітчизняну систему шкільного фізичного виховання слід розглядати в широкому історичному контексті з урахуванням передумов і закономірностей її становлення, оскільки без об'єктивного аналізу педагогічного досвіду неможливо окреслити шляхи її подальшого розвитку. На всіх етапах становлення національної шкільної освіти загальна концепція фізичного виховання

підростаючого покоління зазнавала якісних змін під впливом різних чинників, зокрема соціально-політичних умов, економічних відносин. Мета, завдання та зміст фізичного виховання учнівської молоді детермінуються рівнем розвитку виробництва, науки, техніки і культури, розвитком педагогічної теорії, завданнями освіти і виховання, які ставить суспільство перед школою. Система фізичного виховання старшокласників є підсистемою шкільної системи фізичного виховання, що включає завершальний етап фізкультурної освіти школярів та спрямовується на підготовку до дорослого життя й майбутньої професійної діяльності. Вивчення історичного досвіду створює можливості для усвідомлення переваг і недоліків організації фізичного виховання на всіх етапах становлення національної шкільної освіти, використання провідних ідей для формування сучасної системи фізичного виховання учнів старшої школи, що відповідає вимогам суспільства та передовим освітнім тенденціям.

Тема дослідження є складовою частиною тематичного плану та загальної проблеми наукових досліджень Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова «Теорія і технологія навчання та виховання в системі народної освіти».

Мета дослідження – здійснити історико-аналітичний огляд становлення вітчизняної системи фізичного виховання у старшій школі.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Між соціально-політичними, економічними та екологічними умовами в країні та спрямованістю фізичного виховання, змістом його програмно-нормативного забезпечення, рівнем фізичної культури учнів загальноосвітніх шкіл існує причинно-наслідковий зв'язок. Сучасний стан організації фізичного виховання у загальноосвітній школі зумовлений причинами, складеними історично, а кожен етап його розвитку відповідає провідним тенденціям певного періоду вітчизняної історії. Після державного перевороту 1917 року на зміну гуманістичним ідеалам прихильників національної системи фізичного виховання воно трансформується в «радянський фізкультурний рух», втрачає національні корені, політизується і зводиться до професійно-прикладної і військово-прикладної фізичної підготовки, що відповідно визначає мету, завдання і зміст шкільного предмету «Фізична культура» [2].

У працях М.З. Крука наголошується на тому, що тенденція до воєнізації у другій половині 20-х років проявлялася у програмному забезпеченні та в організації єдиної системи фізичного виховання у школах. Так, у закладах освіти введено обов'язкові уроки фізичної культури, створено комплекс ГПО (1931 рік), що чітко відображав основні принципи радянської системи фізичного виховання і був її програмною і нормативною основою [2]. Проте учитель був поставлений у жорсткі рамки навчального плану, чим повністю нівелювалася його ініціатива, не враховувалися кліматико-географічні умови, фізкультурно-спортивні інтереси та індивідуальні можливості учнів [6]. У повоєнні роки із закінченням зовнішньої ізоляції країни головним завданням вітчизняного фізичного виховання став розвиток масового фізкультурно-спортивного руху з метою підняття і зміцнення престижу радянської країни на міжнародній арені. Відповідно до соціального замовлення змінився зміст шкільного фізичного виховання, посилювався його освітній аспект, що реалізовувалося підвищенням уваги до навчання рухових умінь і навичок з різних видів спорту. Підвищилася моторна щільність уроків, більш ефективно використовувалися позакласна та позашкільна форми фізкультурно-спортивної роботи, що призвело до підвищення фізичної підготовленості молоді, покращення фізичного розвитку й стану здоров'я підростаючого покоління [7].

Але, починаючи з 70-х років минулого століття, показники фізичного стану та інтересу школярів до занять фізичними вправами стали знижуватися. Причинами цього стали зміна соціально-економічних умов, зміщення пріоритетів і розширення можливостей проведення дозвілля молоді; формальний, шаблонний підхід вчителів фізичної культури до організації та проведення навчально-виховного процесу; підвищення уваги до спортивно обдарованих дітей та зниженням інтересу до учнів із середніми руховими можливостями; нехтування пріоритетами інтересів особистості за всієї доступності засобів і форм фізичної культури [1]. На початку 70-х років прийнято нову програму з фізичної культури, що активізувала позакласну та позашкільну форми проведення фізкультурно-оздоровчої роботи зі школярами. Реалізація нової програми на деякий час оживила процес фізичного виховання в школі, значно покращилися фізичні кондиції учнів. Але вже до початку 80-х років фізичний стан учнівської молоді почав погіршуватися.

Реформа загальноосвітньої школи 1984 року вимагала організації навчального процесу, що максимально відповідав би віковим фізіологічним і психологічним можливостям учнів та найбільш повно задовольнив їх потреби в руховій активності. Це завдання реалізувалося новою програмою з фізичної культури для учнів 1-11 класів, яка головною метою проголошувала виховання всебічно і гармонійно розвиненої особистості. Нова програма комплексно об'єднала всі форми рухової активності школярів, починаючи з організації гімнастики до занять, фізкультхвилюнок та фізкультпауз під час уроків, рухливих перерв і закінчуючи проведенням щоденних «олімпійських годин» або «годин здоров'я» [7]. Н.А. Карпушко зазначає, що впровадження нової програми підвищило рівень рухової активності в режимі дня школярів, що відповідно позначилося на їхньому здоров'ї і фізичних кондиціях, проте, як і раніше, учні були лише об'єктом фізкультурно-оздоровчої діяльності. В результаті, з часом, інтерес до занять фізичними вправами знизився, погіршилася мотивація до фізкультурно-оздоровчої діяльності, що було пов'язано з одноманітністю її змісту [7].

На початку 90-х років в системі шкільного фізичного виховання все ще зберігався нормативний підхід, проте серед провідних фахівців почала домінувати ідея підвищення його оздоровчо-виховної спрямованості. У зв'язку з кризою економіки та соціально-політичних змін настала криза системи фізичного виховання школярів, ситуація зі станом здоров'я підростаючого покоління досягла катастрофічного розміру. За даними Б.М. Шияна, проголошення державної незалежності України, принципів демократизації і гуманізації суспільного життя, нові політичні і економічні реалії зумовили появу протиріч між діючою системою фізичного виховання молоді і реальними потребами оновленого суспільства, що зумовило нові зрушення у розвитку системи фізичного виховання учнівської молоді [8]. Це зумовило пошук шляхів удосконалення шкільної системи фізичного виховання, розробки та активної реалізації інноваційних проектів в різних просторах виховання і освіти підростаючого покоління

Навчальна програма з предмету «Фізична культура» для учнів 1-11 класів 1993 та 1998 року визначали мінімальний рівень обов'язкової фізкультурної освіти школярів, рухового фонду та рухового режиму, проте не включали питання диференціації при плануванні оптимальних параметрів рухової активності та дозуванні навантажень відповідно до індивідуальних можливостей учнів [5]. Щодо оцінювання, на зміну комплексу ГПО розроблено Державні тести і нормативи оцінки фізичної підготовленості населення. У 2001 році підготовлено нову навчальну програму з предмету «Фізична культура» з елементами футболу в 1-11 класах загальноосвітніх навчальних закладах – «Основи здоров'я і фізична культура», згідно з якою предмет передбачав три уроки на тиждень в усіх класах загальноосвітньої школи, його зміст був інтегрований з хореографією та іншими предметами.

У 2005 році відповідно до Постанови «Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання» від 2000 року та вимог Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти розроблено навчальну програму для 12-річної школи «Фізична культура. 5-12 класи», проте її зміст практично дублював попередні програми, що акцентували увагу переважно на формування рухової культури учнів з пріоритетом розвитку фізичних якостей. Теоретико-науковий аналіз шкільних програм з фізичної культури, виконаний І.В. Бакіко, дозволяє констатувати концептуальну ідентичність їх змісту та доводить пріоритетність освітніх завдань, тоді як оздоровча спрямованість практично не реалізовується [5]. Сьогодні тема реформування шкільної системи фізичного виховання набула надзвичайної актуальності. Останнім часом законодавчими органами, фахівцями–практиками та галузевими науковцями обговорювалися питання зміни статусу навчального предмету «Фізична культура», відміни оцінювання навчальних досягнень школярів тощо, що спричинило гостру потребу у зміні програмних підходів до фізичного виховання школярів та визначенні стратегії його удосконалення, зокрема й у старшій школі.

Так, у 2009-2011 роках прийнято навчальні програми з фізичної культури для молодшої, основної та старшої шкіл. Щодо двох останніх, то вони передбачають вибір тих чи інших видів спорту з урахуванням спортивно-матеріальної бази навчального закладу, кадрового потенціалу, індивідуальних особливостей та фізкультурно-спортивних інтересів учнів, кліматико-географічних умов регіону та національних традицій. При оцінюванні навчальних досягнень школярів для визначення рухової підготовленості використовуються навчальні нормативи, які розроблено для кожного способу фізкультурно-оздоровчої діяльності за вибором, причому оцінка за виконання нормативу не є домінуючою.

Однак стабільне погіршення фізичного стану та недостатня популярність уроків фізичної культури свідчать, що шкільна система фізичного виховання досі перебуває у кризовому стані. О.В. Тимошенко та Ж.Г. Дьоміна переконані, що посилення лікарського контролю, підготовка фахівців для роботи з учнями спеціальних медичних груп, збільшення уваги до спортивно-матеріальної бази шкіл, обов'язкове оцінювання успішності учнів з урахуванням індивідуальних особливостей, відвідуваності занять, активності, старанності, динаміки особистих досягнень протягом навчального року, якісне навчально-методичне забезпечення та впровадження сучасних мультимедійних дидактичних засобів навчання фізичних вправ сприятиме підвищенню соціального статусу фізичної культури, зростанню її освітнього, оздоровчого та виховного потенціалу [4]. Сьогодні школа функціонує як профільна, що не може не відобразитися на змісті предмету «Фізична культура». Старшокласники неспеціального профілю вивчають фізичну культуру на базовому рівні (рівень стандарту). Навчання фізичної культури як навчального профілю у старшій школі здійснюється поглиблено за розробленою програмою профільного рівня. Проте здійснення спеціальної фізкультурної освіти учнів 10-11 класів в межах навчального профілю на сучасному етапі вважається малоефективним здебільшого через відсутність необхідної матеріально-технічної та навчально-методичної бази, відсутність якісної системи відбору і профорієнтації старшокласників до поглибленого вивчення фізичної культури, невизначеність критеріїв формування змісту профільного навчання фізичної культури та системного моніторингу його якості, порушення наступності між загальною і професійною освітою, невідповідність якості допрофесійної підготовки вимогам ВНЗ відповідного профілю.

Серед сучасних тенденцій реформування школи є ідея гармонізації вітчизняної системи освіти зі світовими стандартами. Міністерство освіти і науки ініціює перехід до 12-річної освіти в школах, відтак загальну середню освіту пропонується розділити на 5-річну початкову, 4-річну базову й 3-річну старшу профільну школи. Затвердження відповідних змін, безсумнівно, зумовить зміни у програмно-нормативних документах.

ВИСНОВКИ. Незважаючи на значні якісні зміни у програмному забезпеченні та спроби підвищення статусу фізичної культури серед учнівської молоді, сучасна система шкільного фізичного виховання залишається малоефективною. Стратегічне завдання підвищення якості фізкультурної освіти старшокласників вимагає врахування їх інтересів, потреб та можливостей у формуванні змісту фізичного виховання, адаптації організаційних умов та практичної реалізації його завдань до вимог сучасного суспільства та світових тенденцій.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ полягають у вивченні організації фізичного виховання у закордонних школах, здійсненні аналізу зарубіжного досвіду навчання фізичної культури старшокласників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kovalchuk G.P. Pedagogy of Physical Education: Textbook / G.P. Kovalchuk, V.V. Prysakar . -Kam'yanets-Podolsky : Publisher D.G. Zvoleyko, 2012. - 424 p.
2. Kruck M.Z. The formation and development of the system of the pupil's physical training of Ukrainian general schools (1917-1941): avtoref. candidate of pedagogical sciences: 13.00.01 / M.Z. Kruck; Zhitomir State Pedagogical University. - K., 2004. – 22 p.
3. Roters T.T. Methodological foundations of school physical education / T.T. Roters // Physical education, sport and culture of health in modern society. - 2012. - № 4. - P. 180-184 .
4. Бакіко Ігор Володимирович. Поєднання базової і варіативної частин програми з фізичної культури школярів : дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02 / Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк, 2007. — 202 с.

5.Бондаревський Е.Я., Кодетова А.В. О школьных программах по физкультуре. // Физкультура в школе. –1987, No 3. –с. 31-35.

6.Шиян Б.М. Передумови й перспективи формування національної системи фізичного виховання школярів / Б.М. Шиян // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. праць. - № 4 (20). – 2012. – С. 344-350.

УДК 796.078

Єрмоленко О.В., Єрмоленко М. В.
Донбаська державна машинобудівна академія

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ СФЕРИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ З УРАХУВАННЯМ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті розглядаються питання стану та пошуку ефективних шляхів розвитку національної сфери фізичного виховання і спорту учнівської молоді з урахуванням євроінтеграційних процесів.

Ключові слова: євроінтеграція, реформування, учнівська молодь, фізичне виховання і спорт.

Єрмоленко А. В, Єрмоленко М. В. Актуальные вопросы состояния и перспективы дальнейшего развития сферы физического воспитания и спорта учащейся молодежи с учетом евроинтеграционных процессов. В статье рассматриваются вопросы состояния и поиска эффективных путей развития национальной сферы физического воспитания и спорта учащейся молодежи с учетом евроинтеграционных процессов.

Ключевые слова: евроинтеграция, реформирование, учащаяся молодежь, физическое воспитание и спорт.

Ermolenko O. V., Ermolenko M. V. Topical issues state and prospects of further development of physical education and sport students, taking into account the European integration processes. This article discusses the condition and find effective ways to develop a national system of physical education and sport students, taking into account the European integration processes. The article detailed consideration is subject to the national system of physical education and sport students, which should be the basis of reproduction of psychophysical potential of the people, improve the health and physical fitness of children, adolescents and young people, the domestic output of physical culture to a new level of health of the world standards. Moreover, the designated problem is relevant in terms of European integration processes, where components of the process of rapprochement between Ukraine and the European Union are the goals of society in improving the effectiveness of the instruments of cooperation in priority sectors of integration, which is one of the leading places belong to the field of education in general, and physical education in particular. The article offers a list of activities for the implementation of mechanisms for financing the industry, personnel training and management capacity, as well as adequate logistics sector. In the EU the modern community attaches great importance to physical education and sport students, various means of formation of the younger generation desires for them. Such efficiency physical education classes most of the supply of deterministic process efficient and effective public policy in the field of physical education and sport. Thus, there is an urgent need for effective reforms in the field of physical education and sport students. This is true today, when our country's integration into the European Community.

Key words: european integration, the reform, students, physical education and sport.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Дискусії, які продовжуються в Україні навколо стану та перспектив розвитку сфери фізичного виховання та спорту учнівської молоді, концентруються у більшості випадків на інституційній складовій цієї проблеми, і тому про практичну реалізацію будь яких запропонованих перетворень годі й говорити. Вони так і залишаються задекларованими на аркушу паперу та перекладаються з року в рік з місця на місце, від однієї влади до іншої. Але не треба забувати, що учнівська молодь, висловлюючись спортивною термінологією, не «футбольний м'яч» який можна перекочувати без кінця, це майбутнє країни, і від того, як і що ми інвестуємо в нашу молодь сьогодні залежить успішність нашої держави у майбутньому. Ми вважаємо, що інвестиції з боку держави у розвиток фізичного стану та індивідуального здоров'я учнівської молоді є пріоритетним завданням сьогодення, тому що тільки маючи високий рівень у показниках відповідних категорій, молодь буде активним учасником суспільних перетворень, та максимально реалізує свої індивідуальні здібності в навчальній і трудовій діяльності [1, с. 5]. Більш того, зазначена проблема є актуальною в умовах євроінтеграційних процесів, де складовими процесу зближення України з Європейським Союзом (далі ЄС) виступають цілі суспільства в підвищенні ефективності інструментів співпраці у пріоритетних галузях інтеграції, де одне з провідних місць належить галузі освіти в загалі, та сфери фізичного виховання і спорту зокрема [3, с. 85]. Де мета модернізації пов'язана з пошуком, декларуванням та плануванням дієвих та ефективних шляхів, механізмів, засобів та методів розвитку відповідної сфери.